

KKTC Başbakanlık Uyuşturucu ile Mücadele Komisyonu

KKTC’de İlkokul Öğrencileri Arasında

Psikoaktif Maddelerin Kullanım

Yaygınlıkları ve Risk Faktörleri,

2015

LEPİM LEFKOŞA PSİKİYATRİ MERKEZİ

ÇALIŞMASI

EYLÜL 2015

LEFKOŞA PSİKİYATRİ MERKEZİ

(LEPİM) ARAŞTIRMA GRUBU

Prof. Dr. Mehmet Çakıcı

Araştırma Sorumlusu

Doç. Dr. Ebru Çakıcı

Araştırma Sorumlusu

Uz. Psk. Buse Keskindağ

Araştırma Asistanı

Uz. Psk. Meryem Karaaziz

Araştırma Asistanı

Uz. Psk. İbrahim Bahtiyar

Araştırma Asistanı

GİRİŐ

Psikoaktif madde kullanımı insan sağlığını tehdit eden, dnyadaki tüm toplumları etkileyen, sosyal sorunların en başında gelmektedir. Tütün, alkol ve diğer psikoaktif madde (DPM) kullanılmasına gençlik çağında hatta ocuk yaşlardan başlanıldığı düşünülürse, hem kişinin kendi geleceği hem de toplumun geleceği açısından bakıldığında, sorunun büyüklüğü ve tehlikesi açık bir Őekilde kendini göstermektedir (Köknel 1983, Johnston 2010, NIDA 2010). Özellikle ergenlik döneminde madde kullanımı bağımlılık gelişimi için ve aynı zamanda suç ve Őiddetle ilgili olabileceğinden toplum sağlığı için önemli bir sorun olabilmektedir (Evren ve ark. 2014). Sadece insan sağlığını tehdit etmekle kalmayıp, toplumsal yozlaşmaya neden olan psikoaktif madde kullanımı, son yıllarda başlama yaşının düşmesiyle birlikte gençlere ve çocuklara kadar yayıldığı saptanmıştır (Castren ve ark. 2015, Yılmaz ve ark. 2014). Birleşmiş Milletler'in (2014) 80 ülkeden elde edilen veriler ile oluşturulan Gençler ve Madde Kullanımı Raporu'na göre son yıllarda madde kullanımının özellikle esrar kullanımının, 15-24 yaş aralığındaki gençler arasında arttığı ve bu artışın en fazla Doğu Avrupa, Afrika, Batı Avrupa, Doğu ve Güney-Doğu Asya bölgelerinde görüldüğü belirtildi. BM raporu ayrıca, madde kullanımdan kaynaklı bozuklukların tehdit ettiği ve en savunmasız grubu ise ergenlik ve yeni yetişkinlik dönemindeki 10-24 yaş aralığındaki gençlerin oluşturduğuna dikkat çekti (UN 1999).

BM raporu ile paralel olarak Dünya Gençlik Raporu'na (UN 2003) göre; 1990 lı yıllardan sonra gençler arasında madde kullanımı artış gösterirken, en yaygın olarak kullanılan maddelerin sigara, alkol ve esrar olduğu belirtildi. Gelişmiş ülkelerde, ilk madde kullanma yaşının diğer ülkelere göre daha düşük olduğunu belirten bu rapor aynı zamanda madde kullanımının en fazla olduğu dönemin ortaokul 2. ve 3. yıllarının olduğunu öne sürmüştür. Dünya'da en fazla sigara ve alkol kullanımı Avrupa'daki öğrencilerde görülürken, öğrenciler arasındaki yasadışı madde kullanımının en yüksek Avustralya ve Kuzey Amerika'da görüldüğü tespit edilmiştir (UN 2003).

DPM kullanımının dünya genelinde arttığı araştırma sonuçlarıyla desteklenirken, kullanılan maddelerin ülkelere göre ayrıldığı da belirtilmiştir. Son 10 yılda, Amerika Birleşik Devletleri'nde 12 yaş ve üzeri çocuklarda yasadışı madde kullanımının en üst seviyeye ulaştığı ve 2011 yılında %14,9'dan 2012 yılında %16'ya yükseldiği görülmüştür (UNODC 2014). Rusya'da yapılan çalışmada ise, ilkokul 5. sınıfların %22'sinin sigarayı hayaboyu en az bir kez denediği bulunmuştur (Romanova ve Grechanaia 1999). Benzer olarak Hollanda'da yapılan büyük bir araştırma sonucu, ortaokul öğrencilerinin bir veya birçok maddeyi aynı anda kullanma (alkol-tütün, alkol-tütün-esrar, alkol-tütün-esrar ve diğer ağır maddeler; eroin) oranının %56,7 olduğu bildirilmiştir (Smit ve ark. 2002). Meksika'da yapılan ve ortalama yaşın 13 olduğu bir çalışmada kız çocuklarının %44'ünün, erkek çocukların ise %56'sının en az bir psikoaktif madde denediği görülmüştür (Jinez ve ark. 2009).

Dünyanın her yerinde olduğu gibi, Türkiye'de de, psikoaktif madde kullanımı ile ilgili çalışmalar artmıştır. Yapılan bir araştırmaya göre ilköğretim grubunu temsil eden 10-12 yaş grubu öğrencilerinin %16,1'i yaşamı boyunca en az bir kez tütün kullandığını ve erkeklerin kızlara oranla iki kat daha fazla risk altında olduğunu ortaya konmuştur (İnal ve Yıldız 2006). Yapılan bir başka çalışmada, öğrencilerin %19,1'inin hayatlarında en az bir kez sigara kullandığı

ve yaş ortalamasının 10.34 olduğu bulunmuştur (Ünsal ve Sezgin 2009). Sigara içen arkadaş topluluğundaki akran baskısının önemli bir faktör olabileceği düşünüldüğünde, çocukların okul ortamında sigara deneme ihtimali azımsanmayacak kadar büyüktür. Türkiye'deki esrar kullanımı incelendiğinde, ilköğretim öğrencilerinde kullanım sıklığının %1,2 olduğu ve erkeklerin esrar kullanma riskinin kızlardan üç kat daha fazla görüldüğü, ayrıca esrar kullandığını belirten öğrencilerin, sigara, alkol ve DPM kullanımlarının hiç kullanmayanlara göre daha sık denendiği saptanmıştır (Ögel ve ark. 2004). Alkol kullanım sıklığı incelendiğinde ise, 11-15 yaş grubu öğrencilerinde alkol deneme oranının %11 olarak bulunmuş ayrıca, ilk sigara içme yaşı ile ilk alkol içme yaşı arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koyulmuştur (Özyurt ve Dinç 2006). Türkiye'de yapılan çalışmalarda PAM kullanımının giderek ilkokullarda artmakta olduğu bildirilmiştir (Palancı ve ark. 2009).

Son yıllarda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC) önleme programlarının geliştirilmesi amacıyla; ortaokul, lise, üniversite öğrencileri ve diğer yetişkinler arasında birçok psikoaktif madde kullanım sıklığını ölçen araştırmalar yapılmıştır (Çakıcı ve ark. 2001, Çakıcı ve ark. 2010, Çakıcı ve ark. 2014a, Çakıcı ve ark. 2014b, Çakıcı ve ark. 2015a, Çakıcı ve ark. 2015b). Fakat KKTC'de ilkokul öğrencileri arasında psikoaktif madde kullanım sıklığı ile ilgili bir çalışma bulunmamaktadır. En düşük yaş grubunda bugüne kadar yapılan tek araştırma 1999'da KKTC ortaokul öğrencileri arasında 13-14 yaş grubunu kapsayan ve 861 ortaokul üçüncü sınıf öğrencinin katıldığı çalışmada; yaşam boyu sigara içme yaygınlığı %19,7, alkol %61,9, herhangi bir DPM kullanımı yaygınlığı %5,8 olarak bulunmuştur (Çakıcı ve ark. 2001). Sigara ve alkol kullanımı yanında kolay ulaşılabilen uçucu maddelerin de öğrenciler tarafından yaygın olarak kullanıldığı ortaya çıkmıştır (Çakıcı ve ark. 2001). Liselerde, 1996'da lise 2 öğrencileri arasında yapılan çalışmada DPM kullanım yaygınlığının %5.5 olduğu görülürken,

1999'da tekrarlanan çalışmada DPM kullanımının %8.3 e yükseldiği görülmüştür (Çakıcı ve Çakıcı 2000). 2011 yılında KKTC'de yer alan 34 lisenin tümünde, 2114 lise ikinci sınıf öğrencileri arasında yapılan bir diğer araştırmada yaşam boyu sigara içme yaygınlığı %26,8, alkol kullanma yaygınlığı %75,6 ve herhangi bir DPM yaygınlığı %10,0 olarak saptanmıştır (Eş 2015). 2015 yılında KKTC liselerinde 2236 öğrenci kullanılarak yapılan çalışmada ise, hayat boyu sigara kullanımı %31, hayat boyu alkol kullanımı %69,7 olarak bulunurken, hayat boyu DPM kullanım yaygınlığı %5,6 olarak bulunmuştur ve 2011 yılında yapılan lise çalışmasına ile karşılaştırıldığında sigara kullanımında artış, alkol ve DPM kullanımında ise düşüş görülmüştür (Çakıcı ve ark. 2015a). KKTC'de yapılan bu çalışmalar son yıllarda artan ve kullanım yaşının 11'e düştüğü sigara ve alkol kullanımının büyük bir sorun olduğunu aydınlatmakla beraber diğer psikoaktif madde kullanımına da alt yapı oluşturan bu tehdidin toplum için ciddi bir sorun olduğunu da ortaya koymuştur.

Bu çalışma KKTC'deki ilkokul 5.sınıf öğrencileri arasında psikoaktif madde kullanım sıklığını, nedenlerini ve risk faktörlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Aynı zamanda elde edilen veriler; ilkokul öğrencilerine yönelik bir eğitim ve önleme programının alt yapısının oluşturulmasına olanak sağlanacaktır.

YÖNTEM

Bu çalışma, KKTC Başbakanlığı, psikoaktif madde kullanımının önlenmesine yönelik çalışmalar yapmak amacıyla kurulan Uyuşturucu ile Mücadele Komisyonu tarafından ve Yakın Doğu Üniversitesi Psikoloji Bölümü işbirliğinde LEPİM Lefkoşa Psikiyatri Merkezi'nce yapılmıştır. Çalışmanın anket soruları Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi

tarafından değerlendirilmiş ve yapılan inceleme sonucunda yazılı onay alınmıştır. Araştırma, çalışmaya katılımı reddetme nedeniyle 8 ilkokul (Yakın Doğu İlkokulu, Levent İlkokulu, TED İlkokulu, Girne Amerikan İlkokulu, The English School of Kyrenia, Doğa ilkokulu) dışında, KKTC'deki Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na bağlı geriye kalan tüm devlet ilkokulları ve özel ilkokullarda gerçekleştirilmiştir. 2883 ilkokul öğrencisinden 2345 5.sınıf ğrenci çalışmaya katılmış ve 75 devlet ilkokulu ve 2 özel ilkokul ziyaret edilerek herhangi bir örnekleme yöntemi kullanılmayarak evrenin tümü çalışmaya alınmıştır.

Anket

Araştırmada kullanılan anket formu araştırmacı tarafından California Healthy Kids (CHKS) anketi temel alınarak hazırlanmıştır (California Healthy Kids Survey 2013-14). Orijinal versiyonu 65 sorudan oluşan anket, araştırmacılar tarafından 55 soru olarak değiştirilmiş ve KKTC ilkokul öğrencilerine uyarlanmıştır. 2010 yılında Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Departmanı tarafından da onaylanan ve yayımlanan bu anket, çocukları farklı alanda incelemek, okul performanslarını takip etmek ve gerekli sağlık programları geliştirilmesine yardımcı olmak için tasarlanmıştır. Özellikle, ilkokul 5. sınıf ve ortaokul öğrencilerine yönelik hazırlanan bu ankette öğrencilere, sosyo-demografik özellikler, psikoaktif madde kullanma ile ilgili sorular sorulmaktadır. Anket formu öğrencilerin kendileri tarafından ortalama 20 dakikada doldurulacak Őekilde hazırlanmıştır.

Uygulama

Araştırmanın veri toplama aşaması, LEPİM Lefkoşa Psikiyatri Merkezi ve Yakın Doğu Üniversitesi Psikoloji Bölümü'ndeki araştırmacılar ve öğrencilerden oluşan 20 kişilik bir ekiple

sürdürülmüştür. Çalışmada önce, anketörlere anket formu ile ilgili gerekli eğitim verilmiştir. Öğrencilere anket uygulanmadan önce bu araştırmanın tamamen bilimsel bir çalışma olduğu ve yanıtların gizli kalacağı konusunda bilgilendirilme yapılmıştır. Sınıflara girildiği zaman o anda derste olan öğretmenler dışarıya çıkarılarak öğrencilerin anketörler eşliğinde anketleri doldurması sağlanmış, anketörler sadece öğrencilerin anlamadığı sorularda yardımcı olunmuştur.

İstatistik

İstatistik analizi, IBM SPSS istatistik 20 programı kullanılarak yapılmıştır. Verilerin analizinde Betimleyici istatistik yöntemleri ve kız-erkek karşılaştırılmalarında ki-kare testi uygulanmıştır. Risk faktörleri (bağımlı değişkenler) ve DPM (bağımlı değişkenler) arasındaki ilişkiyi belirlemek için lojistik regresyon analizi kullanılmıştır.

BULGULAR

I. İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİNİN DAĞILIMI

Tablo 1. İlköğretim okulu öğrencilerin cinsiyet dağılımı.

	N	%
Kız	1166	49,7
Erkek	1172	50,0
Toplam	2338	99,7

Cevap Vermeyenler (CV)=7 (0,3%)

Tablo 2. İlköğretim okulu öğrencilerinin yaş ve cinsiyete göre dağılımı

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
9 yaşında	1	0,1	1	0,1	2	0,1
10 yaşında	148	12,7	150	12,8	298	12,8
11 yaşında	910	78,0	849	72,6	1759	75,3

12 yaşında	99	8,5	154	13,2	253	10,8
13 yaş ve üzeri	8	0,7	16	1,4	24	1,0
Toplam	1166	100,0	1170	100,0	2336	100,0

$X^2 = 16,745$, $df = 4$, $p = 0,002$, $CV = 9$ (0,4%)

İlkokul öğrencilerinin çoğunluğu 11 yaş civarındaydı.

Tablo 3. İlköğretim okulu öğrencilerinin doğum yeri dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Kıbrıs	838	72,2	800	68,5	1638	70,4
Türkiye	276	23,8	319	27,3	595	25,6
İngiltere	19	1,6	16	1,4	35	1,5
Diğer	27	2,3	33	2,8	60	2,6
Toplam	1160	100,0	1168	100,0	2328	100,0

$X^2 = 4,819$, $df = 3$, $p = 0,186$, $CV = 17$ (0,7 %)

Genellikle öğrenciler Kıbrıs ve Türkiye doğumluydular.

Tablo 4. İlköğretim okulu öğrencilerin yaşadıkları yer dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Köy	544	47,1	571	49,0	1115	48,1
Şehir	610	52,9	594	51,0	1204	51,9
Toplam	1154	100,0	1165	100,0	2319	100,0

$X^2 = 0,814$, $df = 1$, $p = 0,367$, $CV = 26$ (1,1 %)

Öğrencilerin yaşadığı yer açısından köy ve şehir dağılımı benzer görünmektedir.

Tablo 5. İlköğretim okulu öğrencilerinin annelerinin doğum yeri dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Kıbrıs	547	47,3	550	47,3	1097	47,3
Türkiye	526	45,5	544	46,8	1070	46,1

İngiltere	16	1,4	9	0,8	25	1,1
Diğer	67	5,8	60	5,2	127	5,5
Toplam	1156	100,0	1163	100,0	2319	100,0

$X^2=2,636$, $df=3$, $p=0,451$, $CV=26$ (1,1 %)

Öğrencilerin annelerinin doğum yerlerinin büyük çoğunluğunun Kıbrıs ve Türkiye olduğu görüldü.

Tablo 6. İlköğretim okulu öğrencilerinin babalarının doğum yeri dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Kıbrıs	518	44,9	508	43,8	1026	44,3
Türkiye	574	49,7	597	51,5	1171	50,6
İngiltere	16	1,4	9	0,8	25	1,1
Diğer	46	4,0	46	4,0	92	4,0
Toplam	1154	100,0	1160	100,0	2314	100,0

$X^2=2,494$, $df=3$, $p=0,476$, $CV=31$ (1,3 %)

Öğrencilerin babalarının doğum yerlerinin büyük çoğunluğunun Kıbrıs ve Türkiye olduğu görüldü.

Tablo 7. İlköğretim okulu öğrencilerinin annelerinin eğitim düzeyi dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Okul bitirmedi	63	5,7	69	6,2	132	5,9
İlkokul	332	29,8	299	27,0	631	28,4
Ortaokul	197	17,7	209	18,9	406	18,3
Lise	332	29,8	327	29,5	659	29,7
Üniversite	190	17,1	204	18,4	394	17,7
Toplam	1114	100,0	1108	100,0	2222	100,0

$X^2=2,872$, $df=4$, $p=0,579$, $CV=123$ (5,2 %)

Öğrencilerin annelerinin eğitim düzeyleri incelendiğinde, genellikle ilkokul veya lise mezunu oldukları görülmüş, %17,7'sinin ise üniversite mezunu olduğu tespit anlaşıldı.

Tablo 8. İlköğretim okulu öğrencilerinin babalarının eğitim düzeyi dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Okul bitirmedi	48	4,4	56	5,1	104	4,7
İlkokul	259	23,5	279	25,2	538	24,4
Ortaokul	231	20,9	190	17,2	421	19,1
Lise	343	31,1	326	29,5	669	30,3
Üniversite	222	20,1	255	23,1	477	21,6
Toplam	1103	100,0	1106	100,0	2209	100,0

$X^2=8,063$, $df=4$, $p=0,089$, $CV=136$ (5,8 %)

Öğrencilerin babalarının eğitim düzeyleri incelendiğinde, lise mezunu olanların çoğunlukta olduğu anlaşılmış fakat ilkök, ortaokul ve üniversite mezunlarının hemen hemen aynı oranda olduğu görüldü.

Tablo 9. İlköğretim okulu öğrencilerinin annelerinin çalışma dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Çalışıyor	702	60,4	691	59,2	1393	59,8
Çalışmıyor	460	39,6	476	40,8	936	40,2
Toplam	1162	100,0	1167	100,0	2329	100,0

$X^2=0,350$, $df=1$, $p=0,554$, $CV=16$ (0,7 %)

Öğrencilerin annelerinin büyük çoğunluğunun çalıştığı anlaşıldı.

Tablo 10. İlköğretim okulu öğrencilerinin babalarının çalışma durumlarının dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Çalışıyor	1097	94,7	1100	94,7	2197	94,7
Çalışmıyor	62	5,3	61	5,3	123	5,3
Toplam	1159	100,0	1161	100,0	2320	100,0

$X^2=0,011$, $df=1$, $p=0,918$, $CV=25$ (1,1 %)

Öğrencilerin babalarının büyük çoğunluğunun çalıştığı görüldü.

Tablo 11. İlköğretim okulu öğrencilerinin kardeş sayısı dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Kardeşim yok	171	14,7	164	14,0	335	14,4
1 kardeş	490	42,2	493	42,2	983	42,2
2 kardeş	321	27,6	323	27,7	644	27,7

3 ve üzeri kardeş	179	15,4	188	16,1	367	15,8
Toplam	1161	100,0	1168	100,0	2329	100,0

$X^2=0,361$, $df=3$, $p=0,948$, $CV=16$ (0,7 %)

Öğrencilerinin %14,4'ünün kardeşi yokken, geriye kalanların en az bir kardeşe sahip oldukları anlaşıldı.

Tablo 12. İlköğretim okulu öğrencilerinin anne ve babalarının medeni durumun dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Evli	1038	89,5	1027	88,3	2065	88,9
Boşanmış	82	7,1	90	7,7	172	7,4
Ayrı	32	2,8	31	2,7	63	2,7
Annem vefat etti	0	0,0	4	0,3	4	0,2
Babam vefat etti	8	0,7	10	0,9	18	0,8
Her ikisi de vefat etti	0	0,0	1	0,1	1	0,0
Toplam	1160	100,0	1163	100,0	2323	100,0

$X^2=5,665$, $df=5$, $p=0,340$, $CV=22$ (0,9 %)

Öğrencilerin anne ve babalarının medeni durumlarına bakıldığında, büyük çoğunluğunun evli fakat %10,1'inin ayrı ve boşanmış olduğu görüldü.

Tablo 13. İlköğretim okulu öğrencilerinin kaldıkları yer dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Kendi evimde anne babamla	1031	89,0	1005	86,6	2036	87,8
Nenem- dedemle	31	2,7	44	3,8	75	3,2
Bazen annemle bazen babamla	61	5,3	59	5,1	120	5,2
Akrabalarla	3	0,3	8	0,7	11	0,5
Yurtta	3	0,3	4	0,3	7	0,3
Diğer	29	2,5	41	3,5	70	3,0
Toplam	1158	100,0	1161	100,0	2319	100,0

$X^2=7,088$, $df=5$, $p=0,214$, $CV=26$ (1,1%)

Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun kendi anne ve babasıyla kaldıkları görüldü.

Tablo 14. İlköğretim okulu öğrencilerinin gelir düzeyi dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Düşük	25	2,2	39	3,4	64	2,8
Orta	238	20,6	264	22,9	502	21,7
İyi	656	56,6	616	53,3	1272	55,0
Çok iyi	239	20,6	236	20,4	475	20,5
Toplam	1158	100,0	1155	100,0	2313	100,0

$X^2=5,682$, $df=3$, $p=0,128$, $CV=32$ (1,4%)

Öğrencilerin gelir düzeylerinin çoğunlukla iyi olduğu belirtildi.

Tablo 15. İlköğretim okulu öğrencilerinin dine verdikleri önemin dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Çok önemli	556	49,1	616	54,3	1172	51,7
Önemli	449	39,6	411	36,2	860	37,9
Önemsiz	128	11,3	108	9,5	236	10,4
Toplam	1133	100,0	1135	100,0	2268	100,0

$X^2=6,444$, $df=2$, $p=0,400$, $CV=77$ (3,3%)

Öğrencilerin %89,6 sının dini çok önemli ve önemli olarak belirtmiş, geri kalan %10,4'ü ise önemsiz olarak belirtildi.

Tablo 16. İlköğretim okulu öğrencilerinin sabahları kahvaltı yapma dağılımı

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Evet	987	84,9	1013	86,6	2000	85,8
Hayır	175	15,1	157	13,4	332	14,2
Toplam	1162	100,0	1170	100,0	2332	100,0

$X^2=1,286$, $df=1$, $p=0,257$, $CV=13$ (0,6%)

Öğrencilerin %85,8'inin sabah kahvaltı yaptığı anlaşıldı.

Tablo 17. İlköğretim okulu öğrencilerinin aileleri ve diğer yetişkinlerinin öğrencilerin okuldaki durumları ile ilgili ilgilenme sıklığı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hayır, hiçbir zaman	61	5,3	77	6,6	138	5,9
Evet, bazen	249	21,5	276	23,8	525	22,6
Evet, çoğu zaman	231	19,9	237	20,4	468	20,2
Evet, her zaman	619	53,4	571	49,2	1190	51,3
Toplam	1160	100,0	1161	100,0	2321	100,0

$X^2=5,256$, $df=3$, $p=0,154$, $CV=24$ (1,0%)

Öğrencilerin aileleri ve diğer yetişkinlerin öğrencilerin okuldaki durumlarıyla ilgilenme sıklığı incelendiğinde %51,3'ünün her zaman ilgilendiği fakat diğer kısmının ise bazen veya çoğu zaman ilgilendiği aynı zamanda %5,9'unun ise hiçbir zaman ilgilenmediği anlaşıldı.

Tablo 18. İlköğretim okulu öğrencilerinin ödevlerini, aileleri ve diğer yetişkinlerinin kontrol etme sıklığı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hayır, hiçbir zaman	205	17,7	230	19,7	435	18,7
Evet, bazen	462	39,8	424	36,4	886	38,1
Evet, çoğu zaman	195	16,8	158	13,6	353	15,2
Evet, her zaman	298	25,7	353	30,3	651	28,0
Toplam	1160	100,0	1165	100,0	2325	100,0

$X^2=11,581$, $df=3$, $p=0,009$, $CV=20$ (0,9%)

Öğrenciler %18,7'sinin hiçbir zaman aileleri ve diğer yetişkinler tarafından ödevlerinin kontrol edilmediği görülürken bir kısım öğrencilerin ödevlerinin bazen kontrol edildiği geriye kalan öğrenciler ise %43,2 oranında çoğu zaman ve her zaman ödevlerinin kontrol edildiğini belirtti.

Tablo 19. Aile ve diğer yetişkinlerin öğrencilerin notları ile ilgilenme sıklığı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hayır, hiçbir zaman	59	5,1	95	8,1	154	6,6
Evet bazen	198	17,0	198	17,0	396	17,0
Evet, çoğu zaman	174	15,0	159	13,6	333	14,3
Evet, her zaman	731	62,9	716	61,3	1447	62,1
Toplam	1162	100,0	1168	100,0	2330	100,0

$X^2=9,231$, $df=3$, $p=0,026$, $CV=15$ (0,6%)

%6,6 Oranındaki öğrencilerin aileleri ve diğer yetişkinler tarafından notları ile hiçbir zaman ilgilenmediği görülürken, geriye kalan kısım için genel olarak ailelerin ve diğer yetişkinlerin öğrencilerin notları ile ilgilendiği görüldü.

Tablo 20. İlköğretim okulu öğrencilerinin evde aile ve yetişkinleri tarafından kötü davranışlara maruz kalma dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hayır, hiçbir zaman	1039	89,4	995	85,1	2034	87,3
Evet, bazen	107	9,2	142	12,1	249	10,7
Evet, çoğu zaman	8	0,7	10	0,9	18	0,8
Evet, her zaman	8	0,7	22	1,9	30	1,3
Toplam	1162	100,0	1169	100,0	2331	100,0

$X^2=12,606$, $df=3$, $p=0,006$, $CV=14$ (0,6%)

Öğrenciler, evde aile ve diğer yetişkinler tarafından kötü davranışlara genel olarak maruz kalmadıklarını belirtirken %10,7'sinin bazen kötü davranışlara maruz kaldığı anlaşıldı.

Tablo 21. İlköğretim okulu öğrencilerinin evde aileleri ve diğer yetişkinleri tarafından bağırıp-çağırma, alay etme, takma isimle çağırma, hakaret etme veya kötü söz söyleme gibi rahatsız eden davranışlarda bulunma sıklığı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hayır, hiçbir zaman	976	84,0	994	85,2	1970	84,6
Evet, bazen	150	12,9	141	12,1	291	12,5
Evet, çoğu zaman	18	1,5	16	1,4	34	1,5
Evet, her zaman	18	1,5	15	1,3	33	1,4
Toplam	1162	100,0	1166	100,0	2328	100,0

$X^2=0,826$, $df=3$, $p=0,843$, $CV=17$ (0,7%)

Öğrencilerin %84,6'sının evde aileleri ve diğer yetişkinler tarafından bağırıp-çağırma, alay etme, takma isimle çağırma, hakaret etme veya kötü söz söyleme gibi rahatsız eden davranışlara maruz kalmadığı görülürken, %12,5 oranında öğrencilerin sözü geçen davranışlara bazen maruz kaldığı belirtildi.

Tablo 22. İlköğretim okulu öğrencilerinin evde aile ve diğer yetişkinleri tarafından tokat atma, yumruk atma veya başka bir değnek sopa gibi bir şeyle vurulmaya maruz kalma dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hayır, hiçbir zaman	1058	91,1	1019	87,6	2077	89,4
Evet, bazen	53	4,6	76	6,5	129	5,6
Evet, çoğu zaman	10	0,9	11	0,9	21	0,9
Evet, her zaman	40	3,4	57	4,9	97	4,2
Toplam	1161	100,0	1163	100,0	2324	100,0

$X^2=7,858$, $df=3$, $p=0,049$, $CV=21$ (0,9%)

Öğrencilerin büyük çoğunluğu evde aile ve diğer yetişkinler tarafından tokat atma, yumruk atma veya başka bir değnek sopa gibi bir şeyle vurulmaya maruz kalmadığını belirtirken, % 10,7'sinin sözü geçen davranışlara maruz kaldığı anlaşıldı.

Tablo 23. İlköğretim okulu öğrencilerinin evde, üzüldüğünde, sıkıldığında, ağladığında ailelerinin ilgilenme sıklığı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hayır, hiçbir zaman	62	5,4	88	7,5	150	6,5
Evet, bazen	133	11,5	153	13,1	286	12,3
Evet, çoğu zaman	175	15,2	200	17,2	375	16,2
Evet, her zaman	784	67,9	725	62,2	1509	65,0
Toplam	1154	100,0	1166	100,0	2320	100,0

$X^2=9,817$, $df=3$, $p=0,020$, $CV=25$ (1,1%)

Öğrenciler, evde üzüldüğünde, sıkıldığında, ağladığında ailelerinin çoğunlukla onlarla ilgilendiklerini belirtmişlerdir fakat %6,5 oranında öğrenciler, hiçbir zaman ailelerinin sözü geçen durumlarda kendileriyle ilgilenmediklerini belirttiler.

Tablo 24. İlköğretim okulu öğrencilerinin öğretmenleri ve diğer yetişkinlerin öğrencilerle ilgilenme sıklığı.

	Kız	Erkek	Toplam

	N	%	N	%	N	%
Hayır, hiçbir zaman	26	2,2	23	2,0	49	2,1
Evet, bazen	135	11,6	134	11,5	269	11,6
Evet, çoğu zaman	176	15,2	178	15,3	354	15,2
Evet, her zaman	823	70,9	829	71,2	1652	71,1
Toplam	1160	100,0	1164	100,0	2324	100,0

$X^2=0,214$, $df=3$, $p=0,975$, $CV=21$ (0,9%)

Öğrencilerin büyük çoğunluğu (%71,1) okulda öğretmenleri ve diğer yetişkinler tarafından her zaman ilgi gördüklerini belirtirken, %2,1 oranındaki öğrenciler okulda öğretmenleri ve diğer yetişkinler tarafından hiçbir zaman ilgi görmediklerini belirttiler.

Tablo 25. İlköğretim okulu öğrencilerinin öğretmenleri ve diğer yetişkinlerinin öğrencilerin fikrine önem verme sıklığı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hayır, hiçbir zaman	52	4,5	70	6,0	122	5,2
Evet, bazen	216	18,6	226	19,3	442	19,0
Evet, çoğu zaman	235	20,2	231	19,8	466	20,0
Evet, her zaman	658	56,7	641	54,9	1299	55,8
Toplam	1161	100,0	1168	100,0	2329	100,0

$X^2=3,118$, $df=3$, $p=0,374$, $CV=16$ (0,7%)

Okuldaki öğretmenlerin ve diğer yetişkinlerin öğrencilerin fikirlerine %55,8 oranında her zaman, %39'unun bazen veya çoğu zaman önem verildiği görülürken, %5,2'sinin ise fikirlerine hiçbir zaman önem verilmediği görüldü.

Tablo 26. İlköğretim okulu öğrencilerinin öğretmenleri ve diğer yetişkinlerinin öğrencilere saygılı davranma sıklığı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hayır, hiçbir zaman	49	4,2	73	6,3	122	5,2
Evet, bazen	116	10,0	141	12,1	257	11,0
Evet, çoğu zaman	192	16,6	180	15,4	372	16,0
Evet, her zaman	803	69,2	772	66,2	1575	67,7
Toplam	1160	100,0	1166	100,0	2326	100,0

$X^2=8,135$, $df=3$, $p=0,043$, $CV=19$ (0,8%)

Okulda öğrenciler, öğretmenlerin ve diğer yetişkinlerin kendilerini çoğu zaman saygılı davrandıklarını belirttiler.

Tablo 27. İlköğretim okulu öğrencilerinin okulda çalışma açısından verimlilik dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
En iyi öğrencilerden birtanesiyim	402	34,8	380	32,6	782	33,7
Çoğu öğrenciden iyiyim	411	35,6	399	34,3	810	34,9
Diğerleriyle aynı düzeydeyim	216	18,7	270	23,2	486	21,0
Diğerleri kadar iyi yapamıyorum	125	10,8	115	9,9	240	10,4
Toplam	1154	100,0	1164	100,0	2318	100,0

$X^2=7,170$, $df=3$, $p=0,067$, $CV=27$ (1,2%)

Öğrenciler, okulda genel olarak kendilerini en iyi öğrencilerden biri ya da diğer öğrencilerden daha iyi olarak tanımlarken, %21'i diğerleri ile aynı düzeyde olduğunu belirtti.

Tablo 28. İlköğretim okulu öğrencilerinin okudukları okuldan memnuniyet düzeylerinin dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hayır, hiçbir zaman	37	3,2	47	4,0	84	3,6
Evet, bazen	96	8,3	125	10,8	221	9,5
Evet, çoğu zaman	101	8,7	99	8,5	200	8,6
Evet, her zaman	923	79,8	890	76,7	1813	78,2
Toplam	1157	100,0	1161	100,0	2318	100,0

$X^2=5,610$, $df=3$, $p=0,132$, $CV=27$ (1,2%)

Öğrencilerin büyük çoğunluğunun okudukları okuldan memnun oldukları görüldü.

Tablo 29. İlköğretim okulu öğrencilerinin okudukları okulda yeterince spora yönlendirilme sıklığı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%

Hayır, hiçbir zaman	134	11,6	116	10,0	250	10,8
Evet, bazen	394	34,1	359	31,0	753	32,6
Evet, çoğu zaman	214	18,5	177	15,3	391	16,9
Evet, her zaman	414	35,8	505	43,6	919	39,7
Toplam	1156	100,0	1157	100,0	2313	100,0

$X^2=15,435$, $df=3$, $p=0,001$, $CV=32$ (1,4%)

Öğrencilerin genel olarak spora yönlendirildiği görülürken %10,8 oranındaki öğrenciler hiçbir zaman spora yönlendirilmediklerini belirttiler.

Tablo 30. İlköğretim okulu öğrencilerinin okudukları okuldaki sosyal faaliyetlerin (dans, tiyatro, müzik) yaptırılma sıklığı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hayır, hiçbir zaman	90	7,8	92	7,9	182	7,9
Evet, bazen	341	29,6	328	28,3	669	28,9
Evet, çoğu zaman	264	22,9	268	23,1	532	23,0
Evet, her zaman	457	39,7	472	40,7	929	40,2
Toplam	1152	100,0	1160	100,0	2312	100,0

$X^2=0,519$, $df=3$, $p=0,915$, $CV=32$ (1,4%)

Genel olarak okulda, öğrencilere sosyal faaliyetlerin (dans, tiyatro, müzik) yaptırıldığı anlaşıldı.

Tablo 31. İlköğretim okulu öğrencilerinin birbirlerine iyi davranma sıklığı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hayır, hiçbir zaman	73	6,3	105	9,0	178	7,7
Evet, bazen	414	35,7	352	30,3	766	33,0
Evet, çoğu zaman	346	29,8	328	28,2	674	29,0
Evet, her zaman	328	28,3	377	32,4	705	30,3
Toplam	1161	100,0	1162	100,0	2323	100,0

$X^2=14,657$, $df=3$, $p=0,002$, $CV=22$ (0,9%)

Okulda, öğrenciler genellikle birbirlerine iyi davranırlarken, %7,7 oranındaki öğrenciler hiçbir zaman birbirlerine iyi davranmadıklarını belirttiler.

Tablo 32. İlköğretim okulu öğrencilerinin okullarının, öğrenciler arası anlaşmazlıklarını çözmede yardımcı olma sıklığı.

	Kız	Erkek	Toplam

	N	%	N	%	N	%
Hayır, hiçbir zaman	79	6,8	76	6,5	155	6,7
Evet, bazen	228	19,7	230	19,8	458	19,7
Evet, çoğu zaman	273	23,6	246	21,2	519	22,4
Evet, her zaman	578	49,9	609	52,5	1187	51,2
Toplam	1158	100,0	1161	100,0	2319	100,0

$X^2=2,277$, $df=3$, $p=0,517$, $CV=26$ (1,1%)

Öğrencilerin kendi aralarındaki anlaşmazlıklarının okul tarafından genel olarak çözüldüğü anlaşıldı.

Tablo 33. İlköğretim okulu öğrencilerinin öğretmenlerinin, zorbalığa uğrayan öğrencilerin sorunlarıyla ilgilenme sıklığı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hayır, hiçbir zaman	70	6,1	95	8,3	165	7,2
Evet, bazen	132	11,5	150	13,1	282	12,3
Evet, çoğu zaman	163	14,2	161	14,0	324	14,1
Evet, her zaman	779	68,1	743	64,7	1522	66,4
Toplam	1144	100,0	1149	100,0	2293	100,0

$X^2=5,790$, $df=3$, $p=0,122$, $CV=52$ (2,2%)

Genel olarak öğretmenlerin, okulda zorbalığa uğrayan öğrencilerin sorunlarıyla ilgilendikleri görülmüştür. Fakat %7,2 oranındaki öğrenciler zorbalıkla ilgili sorunları olduğunda, öğretmenlerin hiçbir zaman kendileriyle ilgilenmediklerini belirttiler.

Tablo 34. İlköğretim okulu öğrencilerinin oyun dışında okulda birbirlerini vurup itme davranışlarının sıklığı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hayır, hiçbir zaman	533	46,6	506	44,1	1039	45,3
Evet, bazen	417	36,5	384	33,4	801	34,9
Evet, çoğu zaman	107	9,4	133	11,6	240	10,5
Evet, her zaman	87	7,6	125	10,9	212	9,2
Toplam	1144	100,0	1148	100,0	2292	100,0

$X^2=11,682$, $df=3$, $p=0,009$, $CV=53$ (2,3%)

Öğrencilerin %45,3'ü oyun dışında hiçbir zaman birbirlerini vurup itme davranışında bulunmadıklarını ifade ederken, %45,4 oranındaki öğrencilerin bu davranışta buldukları görüldü.

Tablo 35. İlköğretim okulu öğrencilerinin arkadaşlarına karşı iyi davranma sıklığı

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hayır, hiçbir zaman	42	3,6	68	5,9	110	4,8
Evet, bazen	82	7,1	142	12,3	224	9,7
Evet, çoğu zaman	208	18,1	257	22,3	465	20,2
Evet, her zaman	820	71,2	683	59,4	1503	65,3
Toplam	1152	100,0	1150	100,0	2302	100,0

$X^2=39,866$, $df=3$, $p=0,000$, $CV=43$ (1,8%)

Öğrencilerin çoğu birbirlerine her zaman iyi davrandıklarını belirttiler.

Tablo 36. İlköğretim okulu öğrencilerinin geçen yıl boyunca, oyun dışında, diğer öğrencileri itip vurma sıklığı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hiç	719	62,3	532	46,1	1251	54,2
1 defa	207	17,9	207	17,9	414	17,9
2 defa	111	9,6	148	12,8	259	11,2
3 veya daha fazla	117	10,1	267	23,1	389	16,6
Toplam	1154	100,0	1154	100,0	2308	100,0

$X^2=91,832$, $df=3$, $p=0,000$, $CV=37$ (1,6%)

Geçen yıl boyunca öğrencilerin yarısından fazlası birbirlerini hiç itip vurma davranışında bulunmadıklarını belirtirken, %45,7'sinin en az bir defa olmak üzere bu davranışlarda buldukları görüldü.

II. İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SİGARA KULLANIM ÖZELLİKLERİ

Tablo 37. İlköğretim okulu öğrencilerinin sigara içme dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hayır	1107	98,0	1084	95,7	2191	96,8
Evet, bir kısmını	19	1,7	41	3,6	60	2,7

İçtim, bir ya da iki nefeslik						
Evet, tüm bir sigarayı içtim	4	0,4	8	0,7	12	0,5
Toplam	1130	100,0	1133	100,0	2263	100,0

$X^2=9,637$, $df=2$, $p=0,008$, $CV=82$ (3,5%)

Öğrencilerin %96,8'i hiç sigara içmemişken, %3,2'si sigara yarısını veya hepsini içtiklerini belirttiler.

Tablo 38. İlköğretim okulu öğrencilerinin bugüne kadar sigara içme sıklığı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
İçmedim	1017	90,0	999	88,2	2016	89,1
1-2	108	19,6	124	10,9	232	10,3
3-5	2	0,2	1	0,1	3	0,1
6-9	1	0,1	2	0,2	3	0,1
10-19	0	0,0	2	0,2	2	0,1
20 ve daha fazla	2	0,2	5	0,4	7	0,3
Toplam	1130	100,0	1133	100,0	2263	100,0

$X^2=5,213$, $df=5$, $p=0,390$, $CV=82$ (3,5%)

Öğrencilerin hayat boyu sigara içme oranı incelendiğinde ise, 10,9'unun hayatları boyunca en az 1 kez olmak üzere sigara kullandıkları görüldü. Bu oran kız öğrencilerde %10 iken, erkek öğrencilerde %11,8 olduğu anlaşıldı.

Tablo 39. İlköğretim okulu öğrencilerinin son 30 günde sigara içme sıklığı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hiç içmedim	426	98,8	439	96,7	865	97,7
Her gün değil ama ara sıra içtim	4	0,9	13	2,9	17	1,9
Her gün 1 veya daha fazla içtim	1	0,2	2	0,4	3	0,3
Toplam	431	100,0	454	100,0	885	100,0

$X^2=4,699$, $df=2$, $p=0,095$, $CV=1460$ (62,3%)

Sigara içtiğini belirten öğrencilerin çoğunluğunun son 30 günde, her gün değil ara sıra sigara içtikleri görüldü.

Tablo 40. İlköğretim okulu öğrencilerinin en son sigarayı içtikleri yerin dağılımı

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hiç içmedim	389	95,8	384	90,6	773	93,1
Evdeydim	10	2,5	14	3,3	24	2,9
Arkadaşımın evindeydim	0	0,0	6	1,4	6	0,7
Dışarıda, sokakta, park veya açık havadaydım	4	1,0	12	2,8	16	1,9
Okuldaydım	0	0,0	4	0,9	4	0,5
Diğer	3	0,7	4	0,9	7	0,8
Toplam	406	100,0	424	100,0	830	100,0

$X^2=14,458$, $df=5$, $p=0,013$, $CV=1515$ (64,6%)

Sigara kullanan öğrencilerin genel olarak sigarayı evde veya dışarıda, sokakta, park veya açık havada içtikleri görüldü.

Tablo 41. İlköğretim okulu öğrencilerinin sigarayı denemesinin nedenlerinin dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hiç içmedim	368	94,6	367	90,2	735	92,3
Eğlenmek	3	0,8	5	1,2	8	1,0
Merak	16	4,1	29	7,1	45	5,7
Arkadaşlarım içtiği için	1	0,3	1	0,2	2	0,3
Sıkıntıdan	0	0,0	1	0,2	1	0,1
Rahatlamak	0	0,0	1	0,2	1	0,1
Diğer	1	0,3	3	0,7	4	0,5
Toplam	389	100,0	407	100,0	796	100,0

$X^2=6,853$, $df=6$, $p=0,335$, $CV=1549$ (66,1%)

Sigara içtiğini belirten öğrencilerin büyük çoğunluğu meraktan dolayı sigara içtiklerini belirttiler.

Tablo 42. İlköğretim okulu öğrencilerinin sigarayı buldukları yerin dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hiç içmedim	370	93,9	386	90,4	756	92,1
Benim yaşlarımdaki bir arkadaş tarafından verildi.	5	1,3	11	2,6	16	1,9
Bir yabancı tarafından verildi.	4	1,0	5	1,2	9	1,1
Bir grup arkadaş tarafından paylaşıldı.	2	0,5	1	0,2	3	0,4
Ailemin izni olmaksızın evden aldım.	3	0,8	6	1,4	9	1,1
Marketten satın aldım.	3	0,8	5	1,2	8	1,0
Diğeri	7	1,8	13	3,0	20	2,4
Toplam	394	100,0	427	100,0	921	100,0

$X^2= 5,015$, $df= 6$, $p= 0,542$, $CV= 1524$ (65,0%)

Sigara içen öğrenciler genel olarak sigaranın, aynı yaşlardaki arkadaşları tarafından verildiğini belirtirken bir kısmı, bir yabancı tarafından verildiğini, diğer bir kısmı, ailelerinin izni olmaksızın evden aldıklarını ve geriye kalan diğer bir kısmı ise marketten aldıklarını belirttiler.

Tablo 43. İlköğretim okulu öğrencilerinin aile bireylerinin sigara içme dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hiç kimse	385	35,1	425	38,1	810	36,6
Babam	290	26,4	283	25,4	573	25,9
Annem	116	10,6	123	11,0	239	10,8
Hem annem hem babam	175	15,9	150	13,4	325	14,7
Diğer	132	12,0	135	12,1	267	12,1
Toplam	1098	100,0	1116	100,0	2214	100,0

$X^2= 4,077$, $df= 4$, $p= 0,396$, $CV= 131$ (5,6%)

Öğrencilerin ailelerindeki sigara içen bireyler incelendiğinde, %36,6 oranındaki öğrencilerin ailelerinde sigara içen birey yokken, %63,5 oranındaki öğrencilerin ailelerinde en az bir bireyin sigara içtiği görüldü.

Tablo 44. İlköğretim okulu öğrencilerinin sigaranın zararlarını bilme dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hayır, zararlı değil	32	2,9	50	4,4	82	3,7
Evet, biraz zararlı	26	2,3	45	4,0	71	3,2
Evet, çok zararlı	1056	94,8	1029	95,5	2085	93,2
Toplam	1114	100,0	1124	100,0	2238	100,0

$X^2= 9,341$, $df= 2$, $p= 0,009$, $CV= 107$ (4,6%)

Öğrencilerin büyük çoğunluğu sigaranın çok zararlı olduğunu düşünürken, %6,9 oranındaki öğrenciler sigaranın biraz zararlı veya hiç zararlı olmadığını düşündüğü anlaşıldı.

III. İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN ALKOL KULLANIM ÖZELLİKLERİ

Tablo 45. İlköğretim okulu öğrencilerinin bira, şarap veya başka alkollü içecekler deneme sıklığı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hayır	960	85,6	872	76,4	1832	81,0
Evet, bir ya da iki yudum içtim	139	12,4	182	16,0	321	14,2
Evet, tüm bir bardak içtim	23	2,0	87	7,6	110	4,9
Toplam	1122	100,0	1141	100,0	2263	100,0

$X^2= 47,067$, $df= 2$, $p= 0,000$, $CV= 82$ (3,5%)

Öğrencilerin %81'i hiç alkol içmemişken, %19,1'i bir - iki yudum veya tüm bardak alkol içtiği görüldü.

Tablo 46. İlköğretim okulu öğrencilerinin bugüne kadar kaç kez alkol veya alkollü içecek içtiklerinin dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hiç içmedim	900	80,2	831	72,8	1731	76,5
1-2	177	15,8	221	19,4	398	17,6
3-5	26	2,3	39	3,4	65	2,9
6-9	6	0,5	17	1,5	23	1,0
10-19	1	0,1	5	0,4	6	0,3
20 ve daha fazla	12	1,1	28	2,5	40	1,8
Toplam	1122	100,0	1141	100,0	2263	100,0

$X^2=24,384$, $df=5$, $p=0,000$, $CV=82$ (3,5%)

Öğrencilerin hayat boyu alkol kullanma sıklığı incelendiğinde %23,5'sinin hayatında en az bir kez olmak üzere alkol kullandığı görüldü. Bu oran kızlarda %19,8 iken, erkeklerde %27,2 olduğu anlaşıldı.

Tablo 47. İlköğretim okulu öğrencilerinin son 30 günde alkol ve ya alkollü içecek içme sıklığı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hiç içmedim	431	88,1	483	83,0	914	85,3
Her gün değil ama ara sıra içtim	58	11,9	93	16,0	151	14,1
Her gün bir veya daha fazla içtim	0	0,0	6	1,0	6	0,6
Toplam	489	100,0	582	100,0	1071	100,0

$X^2=9,064$, $df=2$, $p=0,011$, $CV=1274$ (54,3%)

Alkol içen öğrencilerin son 30 günde, genellikle her gün değil fakat ara sıra alkol içtiği görüldü.

Tablo 48. İlköğretim okulu öğrencilerinin en son alkol veya alkollü içecek içtiklerinde nerede bulduklarının dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hiç içmedim	316	68,0	300	54,2	616	60,5
Evdeydim	103	22,2	164	29,6	267	26,2
Arkadaşımın evindeydim	18	3,9	33	6,0	51	5,0
Dışarıda, sokakta, park veya açık havadaydım	5	1,1	17	3,1	22	2,2
Okuldaydım	6	1,3	3	0,5	9	0,9
Diğer	17	3,7	37	6,7	54	5,3
Toplam	465	100,0	554	100,0	1019	100,0

$X^2= 26,143$, $df= 5$, $p= 0,000$, $CV= 1326$ (56,5%)

Alkol içen öğrencilerin en son alkol içerken nerede buldukları incelendiğinde, büyük çoğunluğunun evde olduğu, bir kısmının arkadaşımın evinde olduğu, diğer bir kısmının ise dışarıda, sokakta, park veya açık havada olduğu anlaşıldı.

Tablo 49. İlköğretim okulu öğrencilerinin alkollü denemesinin nedenlerinin dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hiç içmedim	319	68,5	304	56,1	623	61,8
Eğlenmek	26	5,6	54	10,0	80	7,9
Merak	104	22,3	152	28,0	256	25,4
Arkadaşlarım içtiği için	0	0,0	3	0,6	3	0,3
Sıkıntıdan	1	0,2	3	0,6	4	0,4
Rahatlamak	0	0,0	3	0,6	3	0,3
Diğer	16	3,4	23	4,2	39	3,9
Toplam	466	100,0	542	100,0	1008	100,0

$X^2= 21,811$, $df= 6$, $p= 0,001$, $CV= 1337$ (57,0%)

Alkol deneyen öğrencilerin alkol içme nedenleri incelendiğinde büyük çoğunluktaki öğrencilerin merak ettiklerinden dolayı alkol içtikleri görülürken, bir kısmının ise eğlenmek amacı ile alkol içtikleri anlaşıldı.

Tablo 50. İlköğretim okulu öğrencilerinin alkolü veya alkollü içecekleri buldukları yerin dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hiç içmedim	313	66,5	297	54,2	610	59,9
Ailemden biri (anne, baba, kardeş) tarafından verildi.	117	24,8	178	32,5	295	28,9
Bir arkadaş tarafından verildi.	1	0,2	7	1,3	8	0,8
Bir yabancı tarafından verildi.	13	2,8	16	2,9	29	2,8
Bir grup arkadaş tarafından paylaşıldı.	1	0,2	3	0,5	4	0,4
Ailemin izni olmaksızın evden aldım.	3	0,6	6	1,1	9	0,9
Marketten satın aldım.	2	0,4	7	1,3	9	0,9
Diğeri	21	4,5	34	6,2	55	5,4
Toplam	471	100,0	548	100,0	1019	100,0

$X^2=19,990$, $df=7$, $p=0,006$, $CV=1326$ (56,5%)

Alkol içen öğrencilerin büyük çoğunluğu, alkolü ailesinden birinin (anne, baba, kardeş) verdiğini belirtirken, az bir kısmı ise alkolün, bir yabancı tarafından verildiğini belirtti.

Tablo 51. İlköğretim okulu öğrencilerinin aile bireylerinin alkol kullanma dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hiç kimse	658	59,1	637	56,6	1295	57,8
Babam	274	24,6	288	25,6	562	25,1
Annem	47	4,2	42	3,7	89	4,0
Diğer	135	12,1	159	14,1	294	13,1
Toplam	1114	100,0	1126	100,0	2240	100,0

$X^2=2,865$, $df=3$, $p=0,413$, $CV=105$ (4,5%)

Öğrencilerin ailelerindeki bireylerin alkol kullanımını incelendiğinde %42,2 oranındaki öğrencilerin ailelerinde en az bir bireyin alkol içtiği görülürken, %57,8 oranındaki öğrencilerin ailelerinde alkol kullanan bireylerin bulunmadığı anlaşıldı.

Tablo 52. İlköğretim okulu öğrencilerinin alkol kullanmanın (bira, şarap, likör) insan sağlığına zararlarını bilme dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hayır, zararlı değil	34	3,0	41	3,6	75	3,3
Evet, biraz zararlı	99	8,9	127	11,3	226	10,1
Evet, çok zararlı	984	88,1	958	85,1	1942	86,6
Toplam	1117	100,0	1126	100,0	2243	100,0

$X^2=4,434$, $df=2$, $p=0,109$, $CV=102$ (4,3%)

Öğrencilerin % 86,6'sı alkolün çok zararlı olduğunu düşünürken, %13,4'ü alkolün zararlı olmadığını ya da biraz zararlı olduğunu düşünmektedir.

IV. İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN UYUŞTURUCU MADDE KULLANIM ÖZELLİKLERİ

Tablo 53. İlköğretim okulu öğrencilerinin uyuşturucu madde ismi duyma dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hayır	597	53,3	499	44,2	1096	48,7
Evet	523	46,7	631	55,8	1154	51,3
Toplam	1120	100,0	1130	100,0	2250	100,0

$X^2=18,826$, $df=1$, $p=0,000$, $CV=95$ (4,1%)

Öğrencilerin %51,3'ü uyuşturucu madde ismi duyduğunu belirtirken, %48,7'si ise uyuşturucu madde ismi hiç duymadıklarını belirtmiştir.

Tablo 54. İlköğretim okulu öğrencilerinin uyuşturucu madde kullanma dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hayır	1116	99,5	1108	98,1	2224	98,8
Evet	6	0,5	21	1,9	27	1,2
Toplam	1122	100,0	1129	100,0	2251	100,0

$X^2=8,340$, $df=1$, $p=0,004$, $CV=94$ (4,0%)

Öğrencilerin %98,8'i uyuşturucu madde kullanmadığını belirtirken, %1,2'sinin uyuşturucu madde kullandığı anlaşıldı.

Tablo 55. İlköğretim okulu öğrencilerinin soruları dürüstçe ve gerçek anlamda anlamış olma dağılımı.

	Kız		Erkek		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Hayır, hiçbirini anlamadım	24	2,1	36	3,2	60	2,6
Evet, bazılarını anladım	35	3,1	41	3,6	76	3,3
Evet, çoğunu anladım	121	10,7	118	10,3	239	10,5
Evet, hepsini anladım	951	84,1	947	82,9	18980	83,5
Toplam	1131	100,0	1142	100,0	2273	100,0

$\chi^2=2,867$, $df=3$, $p=0,413$, $CV=72$ (3,1%)

Öğrencilerin büyük çoğunluğu (%83,5) soruları doğru ve dürüst olarak cevapladığını belirtmiştir.

Tablo 56. Sigara kullananlar ile kullanmayanların sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması.

Demografik Değişkenler	Sigara		x ²	p
	Kullanan %	Kullanmayan %		
Cinsiyet				
Erkek	17,4	82,6	0,938	0,333
Kadın	15,5	84,5		
Yaş (yıl)				
11 altı	15,1	84,9	0,342	0,559
11 ve üzeri	16,8	83,2		
Doğum Yeri				
Kıbrıs	17,3	82,7	1,589	0,208
Türkiye	14,6	85,4		
Nerede Yaşıyorsunuz				
Köy	9,5	90,5	42,475	0,000*
Şehir	22,1	77,9		
Kiminle Yaşadığı				
Anne-baba ile Yaşayan	15,8	84,2	6,526	0,089
Bazen anne-baba ile Yaşayan	24,0	76,0		
Akrabalarıyla Yaşayan	17,1	82,9		
Yurtta Yaşayan	25,5	74,5		
Anne-baba medeni durumu				
Evli	15,6	84,4	11,453	0,003*
Ayrı	25,7	74,3		
Ailede Vefa	37,5	62,5		
Kardeş Sayısı				
Yok	3,8	96,2	42,653	0,000*
1-2	16,1	83,9		
3 ve üzeri	27,2	72,8		
Ailenin gelir derecesi				
Düşük-Orta	20,0	80,0	7,447	0,024
İyi	14,3	85,7		
Çok İyi	19,3	80,7		
Kötü davranışa maruz kalma				
Evet	29,2	70,8	25,818	0,000*
Hayır	14,6	85,4		
Hakarete maruz kalma				
Evet	25,6	74,4	15,615	0,000*
Hayır	14,9	85,1		
Fiziksel şiddete maruz kalma				
Evet	21,0	79,0	2,342	0,126
Hayır	16,0	84,0		
Sıkıntı üzüntü anında ilgi				
Evet	16,3	83,7	1,386	0,239
Hayır	21,2	78,8		
Alkol Kullanma				
Var	100,0	0,0	1501,0	0,000*
Yok	0,0	100,0		
DPM Kullanma				
Var	28,6	71,4	2,233	0,135

Yok	16,4	83,6

*p<0.05 anlamlılık düzeyi

Tablo 57. Alkol kullananlar ile kullanmayanların sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması.

Demografik Değişkenler	Alkol		x ²	p
	Kullanan %	Kullanmayan %		
Cinsiyet				
Erkek	17,4	82,6	0,938	0,333
Kadın	15,5	84,5		
Yaş (yıl)				
11 altı	15,1	84,9	0,342	0,559
11 ve üzeri	16,8	83,2		
Doğum Yeri				
Kıbrıs	17,3	82,7	1,589	0,208
Türkiye	14,6	85,4		
Nerede Yaşıyorsunuz				
Köy	9,5	90,5	42,475	0,000*
Şehir	22,1	77,9		
Kiminle Yaşadığı				
Anne-baba ile Yaşayan	15,8	84,2	6,526	0,089
Bazen anne-baba ile Yaşayan	24,0	76,0		
Akrabalarıyla Yaşayan	17,1	82,9		
Yurtta Yaşayan	25,5	74,5		
Anne-baba medeni durumu				
Evli	15,6	84,4	11,453	0,003*
Ayrı	24,2	75,8		
Ailede Vefa	37,5	62,5		
Kardeş Sayısı				
Yok	3,8	96,2	42,653	0,000*
1-2	16,1	83,9		
3 ve üzeri	27,2	72,8		
Ailenin gelir derecesi				
Düşük-Orta	20,0	80,0	7,447	0,024
İyi	14,3	85,7		
Çok İyi	24,1	19,9		
Kötü davranışa maruz kalma				
Evet	29,2	70,8	25,818	0,000*
Hayır	14,6	85,4		
Hakarete maruz kalma				
Evet	25,6	74,4	15,615	0,000*
Hayır	14,9	85,1		
Fiziksel şiddete maruz kalma				
Evet	21,0	79,0	2,342	0,126
Hayır	16,0	84,0		
Üzüntü anında ilgi				
Evet	16,3	83,7	1,386	0,239
Hayır	21,2	78,8		
Sigara Kullanma				
Var	100,0	0,0	1501,0	0,000*
Yok	0,0	100,0		
DPM Kullanma				

Var	28,6	71,4	2,233	0,135
Yok	16,4	83,6		

*p<0.05 anlamlılık düzeyi.

Tablo 58. DPM kullananlar ile kullanmayanların sosyodemografik özelliklerinin karşılaştırılması.

Demografik Değişkenler	DPM		x ²	p
	Kullanan %	Kullanmayan %		
Cinsiyet				
Erkek	1,9	98,1	8,340	0,004*
Kadın	0,5	99,5		
Yaş (yıl)				
11 altı	0,7	99,3	0,707	0,400
11 ve üzeri	1,3	98,7		
Doğum Yeri				
Kıbrıs	1,1	98,9	1,511	0,219
Türkiye	1,7	98,3		
Nerede Yaşıyorsunuz				
Köy	1,4	98,6	1,015	0,314
Şehir	0,9	99,1		
Kiminle Yaşadığı				
Anne-baba ile Yaşayan	1,1	98,9	3,800	0,284
Bazen anne-baba ile Yaşayan	0,0	100,0		
Akrabalarıyla Yaşayan	2,4	97,6		
Yurtta Yaşayan	2,6	97,4		
Anne-baba medeni durumu				
Evli	1,3	98,8	1,367	0,505
Ayrı	0,5	99,5		
Ailede Vefa	0,0	100,0		
Kardeş Sayısı				
Yok	2,3	97,7	3,395	0,065
1-2	0,8	99,2		
Var	2,0	98,0		
Ailenin gelir derecesi				
Düşük-Orta	0,7	99,3	2,565	0,277
İyi	1,5	98,5		
Çok İyi	14,8	20,5		
Kötü davranışa maruz kalma				
Evet	3,1	96,9	10,352	0,001*
Hayır	0,9	99,1		
Hakarete maruz kalma				
Evet	3,2	96,8	14,089	0,000*
Hayır	0,8	99,2		
Fiziksel şiddete maruz kalma				
Evet	3,9	96,1	16,625	0,000*
Hayır	0,8	99,2		
Üzüntü anında ilgi				
Evet	1,1	98,9	1,092	0,296
Hayır	2,1	97,9		
Sigara Kullanma				
Var	2,5	97,5	2,233	0,135
Yok	1,2	98,8		

Alkol Kullanma				
Var	2,5	97,5	2,233	0,135
Yok	1,2	98,8		

*p<0.05 anlamlılık düzeyi.

TARTIŞMA

Bu çalışma ile KKTC'deki ilkokul 5. sınıf öğrencilerinin ev ve okul yaşantılarının incelenmesi yanında psikoaktif madde kullanım sıklığı, nedenleri ve risk faktörleri araştırılmıştır. En savunmasız grubu 10-24 yaş grubundaki çocuk ve ergenlerin oluşturduğunu vurgulayan BM raporu dikkate alındığında (UN 1999), KKTC'de de ilkokul öğrencileri arasında psikoaktif madde kullanımı konusunda çalışma yapma gerekliliği ortaya çıkmıştır. KKTC ilkokulları genelinde ilk kez gerçekleştiren bu çalışma, psikoaktif madde kullanım sıklığını azaltmak için gelecekte hazırlanacak olan önleme programlarına yönelik önemli bir veri tabanı oluşturmuştur.

Sigara Kullanımı

Yapılan çalışma sonucu öğrencilerin %10,9'unun hayatları boyunca en az 1 kez sigara kullandığı tespit edilmiştir. Bu oran kız öğrencilerde %10 iken, erkek öğrencilerde %11,8 olarak bulunmuştur. KKTC'de yaşamboyu sigara içme yaygınlığı ortaokul öğrencileri arasında %19,7 (Çakıcı ve ark. 2001), lise öğrencileri arasında %26,8 (Eş 2015) ve 18-65 yaş grubu yetişkinleri arasında ise %62,7 olarak tesbit edilmiştir (Çakıcı ve ark. 2015b). Elde edilen sonuçlar ve yapılan araştırmalara göre, sigara kullanımının KKTC'de her yaş grubundan insanı etkilediği ancak ilkokul yaşlarından itibaren kullanımın başladığı söylenebilir.

Sigara genellikle çocuklar ve ergenler tarafından kullanılan ilk madde olmakla beraber, dünya genelinde sigara kullanan gençlerin %20'sinin 10 yaşından önce sigarayı denedikleri

bilinmektedir (UN 2003). 2014'te İngiltere Devleti tarafından yapılan ve 11-15 yaş grubunu kapsayan bir çalışmaya göre, öğrencilerin %18'inin sigara içtiği ayrıca 11'den 15 yaşına kadar %8 oranında artış görüldüğü saptanmıştır (ASH 2015). Rusya'da ilkokul 5. sınıf öğrencileri arasında yapılan bir başka çalışmada, öğrencilerin %22'sinin sigara denediği, deneyenlerin bir kısmının ilk defa 8 yaşında denedikleri ve çoğunun arkadaş baskısı yüzünden kullandığı ortaya çıkmıştır (Romanova ve Grechanaia 1999). Türkiye'de yapılan bir araştırmaya göre ilköğretim grubunu temsil eden 10-12 yaş grubu öğrencilerinin %16,1'i yaşamı boyunca en az bir kez sigara kullandığı bulunmuştur (İnal ve Yıldız 2006). Benzer olarak sonraki yıllarda, Türkiye'de yapılan ve yaş ortalamasının 10 olduğu bir çalışmada hayat boyu en az 1 kez sigara içme oranı %19,1 olarak bulunmuştur (Ünsal ve Sezgin 2009). Yapılan çalışmada sigara kullanımı ile ilgili elde edilen veriler, genel olarak yapılan diğer çalışmalar (UN 2003, ASH 2015) ve Türkiye verilerinden (İnal ve Yıldız 2006, Ünsal ve Sezgin 2009) düşük olmasına rağmen, çocuklar arasında var olan sigara kullanım tehlikesinin küçümsenmeyecek kadar az olmadığını göstermektedir.

KKTC'deki ilkokul 5. sınıf öğrencilerinin çoğu meraktan dolayı sigara içtikleri tespit edilirken, çoğunlukla sigarayı aynı yaşlardaki arkadaşlarından aldıklarını ve genelde dışarda, sokakta, parkta veya açık havada sigara içtikleri anlaşılmıştır. Merak, sigara içme nedenleri arasında öne çıkan belirleyici faktör olmakla birlikte öğrencilerin sigarayı büyümenin ispat edilebileceği bir araç olarak da kullandıkları bildirilmiştir (Özcebe 2008, Özlü 2001, Doğan ve Ulukol 2010). Ayrıca, Ünal ve Sezgin'in (2009) ilköğretim öğrencileri ile yapılan çalışmasında sigara içen arkadaşlara sahip olmanın sigara içme riskini artırdığı anlaşılmıştır. Yapılan çalışmada, öğrencilerden elde edilen verilere göre, %63,5'inin ailelerinde en az bir bireyin sigara içtiği rapor edilmiştir. Çocuk tarafından rol model olarak alınan aile bireyinin sigara içtiği

varsayıldığında, aile bireyinin sigara ile ilgili tutum ve davranışlarının da çocuk üzerinde önemli bir etkisi olduğu belirtilmektedir (Hamzaçebi ve ark. 2008).

Alkol Kullanımı

Çalışmada, öğrencilerin yaşam boyu alkol kullanma oranı %23,5 olarak bulunmuştur. Bu oran kız öğrencilerde %19,8 iken, erkek öğrencilerde %27,2 olarak bulunmuştur. Sigara ve diğer psikoaktif madde kullanımı ile karşılaştırıldığında alkol, genel olarak KKTC’de yaşam boyu en fazla kullanılan psikoaktif maddedir. 2011’de 36 Avrupa ülkesini kapsayan, yaş ortalamasının 15.8 olduğu çalışmada İzlanda dışındaki ülkelerde genel olarak yaşam boyu alkol kullanma sıklığı %70 olarak görülmüştür ayrıca aynı raporda son 12 ayda ve son 30 günde alkol kullanma oranlarına bakıldığında, sırasıyla %79 ve %57 olduğu ortaya çıkmıştır (ESPAD, 2012). Dünyada en fazla sigara ve alkol kullanımı Avrupa’daki öğrencilerde görüldüğü biliniyorken (UNODC 2014), KKTC’nin de coğrafik ve sosyokültürel özellikleri açısından alkol kullanımı ile ilgili risk altında olabilecek olan ülkeler arasında yer alabileceği söylenebilir. Türkiye’de yapılan bir çalışma, ilk alkol deneme yaş ortalamasını 11.6 olarak bulmuş ayrıca sosyoekonomik düzeyin sigara, alkol ve diğer maddelere ulaşmada kolaylık sağlamasının mümkün olabileceğine dikkat çekmiştir (Ögel ve ark. 2004). Türkiye’de yapılan diğer bir çalışma, ilköğretim 11-15 yaş grubu öğrencilerinde %11 olarak bulunduğunu göstermektedir (Özyurt ve Dinç 2006). Elde edilen bulgular göz önünde bulundurulduğunda, KKTC’nin Türkiye’ye hem coğrafik hem de sosyokültürel anlamda benzer olmasına rağmen, alkol kullanım oranının, Türkiye’deki alkol deneme oranı %6,7-15,4 olan bazı çalışmalardan (Özyurt ve Dinç 2006, Bülbül ve ark. 2013, Ögel ve ark. 2004) daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Çalışmanın alkol kullanımı açısından elde

ettiği sonuçların Türkiye'deki benzer çalışmadaki bulgulardan yüksek olması, Kıbrıs'ın turistik bir ada oluşu, görsel ve yazılı medyada serbestçe yapılan reklamlar, KKTC kültürü, KKTC'deki alkol ücretleri ve ilgili yasal düzenlemelerin eksikliği ile ilişkili olabileceği düşünülebilir (Çakıcı ve ark. 2003, Çakıcı ve ark. 2010). KKTC'de ortaokul öğrencileri arasında yapılan çalışmada; yaşam boyu alkol kullanım oranı %61,9 (Çakıcı ve ark. 2001) olarak bulunurken, 2011 yılında lise öğrencileri arasında yapılan bir diğer araştırmada alkol kullanma yaygınlığı %75,6 olarak saptanmıştır (Eş 2015). KKTC'de 2015'te yetişkinler arasında yapılan çalışmada ise; hayat boyu alkol kullanma sıklığı %72,1 olarak bulunmuştur (Çakıcı ve ark. 2015b). Elde edilen veriler ışığında, KKTC'de genel olarak yaşam boyu alkol kullanım sıklığının yüksek olduğu ve ilkokuldan başlayarak bu oranın %23,5, ortaokul da %61,9 (Çakıcı ve ark. 2001), lisede %75,6-%69,7 (Eş 2015, Çakıcı ve ark. 2015a) ve yetişkinler arasında %72,1'e (Çakıcı ve ark. 2015b) kadar yükseldiği ortaya konmuştur. Yapılan çalışmada, alkol kullanan öğrenciler genellikle evde veya arkadaşlarının evinde alkol içtiklerini belirtmişlerdir. Öğrenciler, alkol kullanma nedenini sigara kullanma nedeni ile paralel olarak, çoğunlukla merak ve bir kısmı eğlenmek olarak belirtmişlerdir.

Diğer Psikoaktif Madde (DPM) Kullanımı

Yapılan çalışma sonucu, KKTC'de ilkokul öğrencileri arasında hayat boyu DPM kullanım sıklığı %1,2 olarak bulunurken, bu oran ortaokul öğrencileri arasında yapılan çalışmada %5,8 (Çakıcı ve ark. 2001), lise çalışmasında ise %10,0 olarak saptanmıştır (Eş 2015). KKTC'de 2015'te yetişkinlerle yapılan çalışmada herhangi bir madde kullanma oranı %13,2 iken, yasadışı madde kullanma sıklığı %8 olarak bulunmuştur (Çakıcı ve ark. 2015b). Bu bulgular geçmiş çalışmalar ile karşılaştırıldığında DPM kullanımının ilkokul çağlarından itibaren başlayarak

giderek yükseldiğini ortaya koymuştur. Türkiye’de 9 ilde (Adana, Diyarbakır, Eskişehir, Mersin, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Sivas ve Trabzon), ilköğretim 10-12 yaş grubu öğrencileri arasında yapılan bir çalışmada esrar kullanım sıklığı %1,2 olarak bulunmuştur (Ögel ve ark. 2004). DPM kullanan öğrencilerin çoğunluğu kullandıkları maddeyi belirtmeseler de, belirtenler “bonzai” ve “bali” maddelerini kullandıklarını belirtmektedirler. KKTC’de diğer yaş gruplarında yapılan çalışmalarda da son yıllarda giderek popüler olan bonzai ve uçucu maddelerin en çok kullanılan maddeler olduğu bildirilmektedir (Çakıcı ve ark. 2015a, Çakıcı ve ark. 2015b, Çakıcı ve ark. 2015c). İngiltere Sağlık Bakanlığı’nın 2003’te elde ettiği verilere göre 10-12 yaş grubu ilkokul öğrencilerinin %9’una yasadışı madde teklif edildiğini ve %6,5’inin ise bu maddeyi denediği ayrıca çoğunlukla kullanılan maddenin esrar olduğu ortaya çıkmıştır (McKeganey ve ark. 2003). Dünyada son yıllarda madde kullanımının çocuklar ve ergenler arasında arttığı, en çok kullanılan maddelerin sigara, alkol ve esrar olduğu gösterilmekte ve aynı zamanda en sık madde kullanımının genel olarak ortaokul 2. ve 3. sınıf öğrencileri arasında görüldüğü ortaya konmuştur (UN 2003). Çalışmada erkek öğrencilerin kız öğrencilerden hemen hemen 4 kat daha fazla DPM kullanma riski altında olduğu gözlenmektedir. Türkiye’de, Ögel ve arkadaşlarının (2004) çalışmasında erkek öğrencilerin, kız öğrencilerden 3 kat daha fazla esrar kullanma riski altında olduğu bulunmuştur. Amerikan Birleşik Devletleri’ndeki son 10 yılda 12 yaş ve üzeri öğrencilerde yasadışı madde kullanım oranının %16’ya varan en üst seviyeye ulaştığı ve genel olarak erkeklerin kızlara göre daha fazla esrar kullanma riski altında olduğu ortaya çıkmıştır (UNODC 2014).

Psikoaktif maddeleri yetişkinlik döneminden önce kullanmaya başlayan bireylerin bağımlılık problemleriyle daha fazla karşılaşma riski altında olduğu bildirilmektedir (Anthony ve Petronis 1995, Chen ve ark. 2009). Gelişmekte olan ülkelerde madde kullanma yaşının diğer

ülkelere göre daha düşük olduğu bildirilmektedir (UN 2003). Bu çalışmada da KKTC’de gelişmekte olan bir ülke olarak çocuk yaşlarda DPM kullanımının bulunduğu tespit edilmiştir. KKTC’de psikoaktif madde kullanma yaşının dünyada ve Türkiye’de olduğu gibi düştüğünü ve gerekli önleme programlarının geliştirmesinin kaçınılmaz olduğunu ortaya konmuştur. Günden güne büyüyen psikoaktif madde kullanımı KKTC’de ilkokul öğrencilerini de sağlık ve sosyokültürel açıdan tehdit etmektedir. Bu tehdit karşısında ilkokul öğrencileri arasında psikoaktif madde kullanımını önlemeye yönelik çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Elde edilen bu veriler gelecekte yapılacak olan önleme çalışmalarına ışık tutacak ve ilkokul öğrencileri arasında psikoaktif madde kullanım sıklığını takip eden araştırmalara yol gösterici olacaktır.

KAYNAKLAR

Action on Smoking and Health, ASH (2015). Young people and smoking. England 13 Ağustos 2015'de http://www.ash.org.uk/files/documents/ASH_108.pdf adresinden indirildi.

Anthony J, Petronis KP (1995). Early-onset drug use and risk of later drug problems. *Drug Alcohol Depend*, 40(9): 10-15.

Bektaş M, Öztürk C, Armstrong M (2010). Çocukların sigara içme durumunu öngören ve tanımlayan karar denge ölçeğinin psikometrik özellikleri. *Anadolu Psikiyatr. Derg*, 11: 327-334.

Bülbül SH, Güçlü M, Mısırlıoğlu E (2013). Kırıkkale il merkezi ilköğretim ve lise öğrencilerinde sigara ve alkol alışkanlıkları ve etkileyen faktörler. *Turk. J. Pediatr*, 4: 168-172.

California Healthy Kids Survey (2015). About the CHKS. 15 Şubat 2015'de <http://chks.wested.org/about> adresinden indirildi.

Chen C, Storr C, Anthony J (2009). Early-onset drug use and risk for drug dependence problems. *Addict Behav*, 34(3): 319–322, doi:10.1016/j.addbeh.2008.10.021.

Çakıcı M, Çakıcı E, Ergün D ve ark. (2015a). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Lise Öğrencileri Arasında Psikoaktif Madde Kullanımının Yaygınlığı Raporu, 2015. Yayınlanmamış Rapor.

Çakıcı M, Çakıcı E, Karaaziz M ve ark. (2015b). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Psikoaktif Madde Kullanımının Yaygınlığı Raporu, 2015. Yayınlanmamış Rapor.

- Çakıcı M, Çakıcı E, Özsoy İ ve ark. (2015c). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Ortaokul Öğrencileri Arasında Psikoaktif Madde Kullanımının Yaygınlığı Raporu, 2015. Yayınlanmamış Rapor.
- Çakıcı M, Çakıcı E (2000). K.K.T.C. Lise Gençliğinde Uyuşturucu Madde Kullanım Yaygınlığı 1996. Lefkoşa: KKTC Başbakanlık Devlet Basımevi.
- Çakıcı M, Çakıcı E (2000). K.K.T.C. Lise Gençliğinde Uyuşturucu Madde Kullanım Yaygınlığı 1999. Lefkoşa: KKTC Başbakanlık Devlet Basımevi.
- Çakıcı M, Çakıcı E, Eş A. (2010). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti lise öğrencilerinde psikoaktif maddeleri kullanma yaygınlığı. *Anadolu Psikiyatr. Derg*, 11: 206-212.
- Çakıcı M, Çakıcı E, Subaşı B (2001). KKTC Ortaokul öğrencileri arasında madde kullanım yaygınlığı. 8. Ulusal Sosyal Psikiyatri Kongresi Bilimsel Çalışmaları.
- Çakıcı M, Çakıcı E, Tamar D ve ark. (2000). KKTC madde kullanıcılarının özellikleri ve Türkiye'deki kullanıcılar ile karşılaştırılması. *Kıbrıs Türk Tıp Dergisi*, 1(1): 7-13.
- Çakıcı M, Çakıcı E, Eş A ve ark. (2014a). The prevalence and risk factors of substance use among university students in turkish republic of Northern Cyprus. *Anadolu Psikiyatr. Derg*, 15: 108-115.
- Çakıcı M, Çakıcı E, Karaaziz M ve ark. (2014b). KKTC'de psikoaktif maddelerin kullanım yaygınlıkları ve risk etkenleri. *Bağımlılık Dergisi*, 15(4): 159-166.
- Castren S, Salonen AH, Alho H ve ark. (2015). Past-year gambling behaviour among patients receiving opioid substitution treatment. *Substance Abuse Treatment, Prevention, and Policy*, 10(4), doi: 10.1186/1747-597X-10-4.
- Doğan DG, Ulukol B (2010). Ergenlerin sigara içmesini etkileyen faktörler

ve sigara karşıtı iki eğitim modelinin etkinliği. İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 17(3): 179-185.

Ekşi A, Çakıcı M, Kasatura İ ve ark. (1998). Gençlerde Uyuşturucu ve Madde Bağımlılığı. İstanbul, Manisa İli Kültür ve Yardımlaşma Derneği Yayınları, s. 22-56.

Esen-Kıran B. (2003). Ergenlerin akran baskısı düzeyleri ve cinsiyetlerine göre sigara içme davranışlarının incelenmesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 3(1): 167-188.

ESPAD (2012). The 2011 ESPAD Report: Substance use among students in 36 countries. The Swedish Council for Information on Alcohol and Other Drugs (CAN), Sweden.

Eş A (2015). Lise Öğrencilerinde Sigara, Alkol ve Psikoaktif Madde Kullanımı ile Stresle Başetme Yöntem ve Kontrol Odağı İlişkisi. Yayınlanmamış doktora tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa.

Evren C, Ögel K, Demirci A ve ark. (2014). Prevalance of lifetime tobacco, alcohol and drug use among 10 grade students in Istanbul. Klin. Psikofarmakol. Bul, 24(3): 201-210, doi: 10.5455/bcp.2014131023259.

Hamzaçebi H, Ünsal M, Dabak Ş ve ark. (2008). Samsun Tekkeköy İlçesi ilköğretim öğrencilerinde sigara içme prevalansı ve etkileyen faktörler. Toraks Dergisi, 9 (1): 34-39.

İnal S, Yıldız S (2006). İlköğretim öğrencilerinin sigaraya ilişkin bilgi ve inanışları ile aile bireyleri ve öğretmenlerinin sigara içme durumunun incelenmesi. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 9 (1).

Jinez LJ, Souza JR, Pillon SC (2009). Drug use and risk factors among secondary students. Rev Lat Am Enfermagem. 17(2): 246-252.

Johnston LD (2010). Monitoring the Future: National Survey Results on Drug Use, 1975 2008: Volume II: College Students and Adults Ages, s. 19-50. DIANE Publishing.

- Köknel Ö (1983). Alkolden Eroine Kişilikten Kaçış. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- McKeganey N, McIntosh J, MacDonald F ve ark. (2003). Preteens and Illegal Drugs: Use, Offers Exposure and Prevention. UK Department of Health.
- National Institute on Drug Abuse. (2010). Drug, Brains, and Behavior: The Science of Addiction. 20 Nisan 2015'de <https://www.drugabuse.gov/sites/default/files/sciofaddiction.pdf> adresinden indirildi.
- Ögel K, Çorapçıoğlu A, Sır A ve ark. (2004). Dokuz ilde ilk ve ortaöğretim öğrencilerinde tütün, alkol ve madde kullanım yaygınlığı. Turk Psikiyatri Derg, 15(2): 112-118.
- Özcebe H (2008). Gençler ve Sigara. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı, s. 731. Ankara: Sağlık Bakanlığı.
- Özlü T (2001). Çocuk ve Sigara. Karadeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı, Trabzon. 12 Temmuz 2015'de <http://www.akcigersagligi.org/dosyalar/cocuksigara.pdf?phpMyAdmin=gWjcEIRCrY50%2CwYNEjCjHs9PNc97> adresinden indirildi.
- Özyurt B, Dinç G (2006). Manisa'da okul çağı çocuklarda alkol kullanım sıklığı ve alkol kullanımı ile ilişkili faktörler. TSK Koryucu Hekimlik Bülteni, 5(2).
- Palancı Y, Saka G, Tanrıku AÇ ve ark. (2009). Diyarbakır il merkezindeki ilköğretim ve lise öğrencilerinde sigara kullanımı ve etkileyen faktörler. Tuberk. Toraks, 57(2): 136-144.
- Romanova O, Grechanaia T (1999). Moscow Students' Drug Use : school survey results. Drugs: education, prevention and policy, 6(3): 303-30.
- Smit F, Monshouwer K, Verdurmen J (2002). Polydrug use among secondary school students: combinations, prevalences and risk profiles. Drugs: education, prevention and policy, 9(4): 355-365.

Ünsal A, Sezgin S (2009). Erzurum ili ilköğretim okulu öğrencilerinin sigara kullanma durumları.

Tütün ve Sağlık, 10: 75-81.

Yılmaz A, Can Y, Bozkurt M ve ark. (2014). Alkol ve madde bağımlılığında remisyon ve depresme. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 6(3): 243-256.

United Nation, Economic and Social Affairs (2003). Youth and Drugs: World Youth Report, Chapter 6, s. 149-187. 9 Haziran 2015’de

<http://www.un.org/esa/socdev/unyin/documents/ch06.pdf> adresinden indirildi.

United Nation, Economic and Social Council (1999). Youth and drugs: a global overview. Vienna.

United Nation Office On Drugs and Crime (2014). World Drug Report, 9 Haziran 2015’de

https://www.unodc.org/documents/wdr2014/World_Drug_Report_2014_web.pdf

adresinden indirildi.

